

ევროპის მთიანი რეგიონების ტურისტულ-რეკრეაციული რესურსების გამოყენების ზოგიერთი თავისებურება

(იტალიის და ავსტრიის მაგალითზე)

ანა ჩართოლანი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო

უნივერსიტეტის გეოგრაფიის მაგისტრი

საქართველო, თბილისი

Chartolani.ani@gmail.com

აბსტრაქტი

მაღალმთიან რეგიონებში არსებული სოციალურ-ეკონომიკური გამოწვევების დაძლევის ყველაზე სწრაფ და უნივერსალურ საშუალებად სამთო ტურიზმის განვითარება მიიჩნევა. ტურიზმის სწორედ ამ მიმართულებას აქვს შესაძლებლობა, რომ გახდეს საქართველოს მაღალმთიან რეგიონებში არსებული გამოწვევების გადაჭრის ერთ-ერთი საშუალება, რაც ზრდის ქვეყნის განვითარებაში მის მნიშვნელობას.

უკანასკნელ წლებში საქართველოს ეკონომიკის განვითარების ერთ-ერთ პრიორიტეტულ მიმართულებად ტურიზმი სახელდება. ყოველწლიურად იზრდება ტურისტულ-რეკრეაციული რესურსების გამოყენების, შესწავლის, შეფასების, წარმოჩენისა და მართვის მნიშვნელობა. თუმცა აღნიშნული რესურსების კომპლექსური, სივრცე-დროითი თავისებურებების კვლევა მოითხოვს არაერთი სამეცნიერო დისციპლინის ინტეგრაციას. ამგვარ პროცესში განსაკუთრებული როლი გეოგრაფიულ მეცნიერებას ეკუთვნის, რომელსაც შეუძლია გამოავლინოს ტურიზმის განვითარების სივრცე-დროითი თავისებურებანი მსოფლიოს არაერთ მთიან რეგიონში.

სტატიაში განხილულია ევროპის მთიან რეგიონებში ტურიზმის განვითარების ძირითადი მიმართულებები და ტენდენციები. განსაკუთრებული ყურადღება მახვილდება იტალიის და ავსტრიის გამოცდილებაზე.

საკვანძო სიტყვები: მთიანი რეგიონები, მთის ტურიზმი, ევროპა, ტურისტული რესურსები, დაცული ტერიტორიები

SOME USAGE FEATURES OF TOURIST-RECREATIONAL RESOURCES OF MOUNTAINOUS REGIONS OF EUROPE

(on the example of Italy and Austria)

Ana Chartolani

Master of Geography,

Iv. Javakhishvili Tbilisi State University,

Tbilisi, Georgia

Chartolani.ani@gmail.com

Abstract

Mountain tourism development is considered the universal solution to socio-economic challenges occurring in mountainous regions. This type of tourism has an opportunity to become one of the means of solving the challenges in the mountainous areas of Georgia, which increases its role in our country.

Tourism has become one of the major fields of the economic development of Georgia in previous years. The importance of tourist-recreational resource application, research, evaluation, and management is increasing

yearly. However, complex research of those resources requires the integration of many scientific fields, in which Geography has a crucial role due to its capacity to detect space-time features of tourism development in mountainous regions of the world.

The paper discusses tourism development and tendencies of the European mountain regions, where special attention is attracted to the expertise of Italy and Austria.

Keywords: Mountainous regions, Mountain tourism, Europe, Tourism resources, Protected areas

შესავალი

ამჟამად ტურიზმი წარმოადგენს სწრაფად მზარდ ინდუსტრიას, რომელიც პოპულარობით სარგებლობს მსოფლიოს ნებისმიერ ქვეყანასა თუ რეგიონში. ამ მხრივ გამონაკლისს არც საქართველო წარმოადგენს, რომლის ეკონომიკის ერთ-ერთ პრიორიტეტულ მიმართულებად ტურიზმი სახელდება. იგი ქვეყანაში არსებული სოციალურ-ეკონომიკური და ეკოლოგიური პრობლემების გადაჭრის არსებით საშუალებად გვევლინება.

უკანასკნელ ათწლეულებში საქართველოს მთიან რეგიონებში მიმდინარეობს მოსახლეობის დეპოპულაციის პროცესი, რაც, უპირველეს ყოვლიასა, სოციალურ პრობლემებს და მიგრაციას უკავშირდება.

საქართველოს მთიანი რეგიონები გამოირჩევა ბუნებრივი პირობების და ისტორიულ-კულტურული ფასეულობების მრავალფეროვნებით, ეგზოტიკური ლანდშაფტებისა და ადგილობრივი მოსახლეობის ჰარმონიული თანაარსებობით, უნიკალური ეკოლოგიური კულტურით და გარემოს გამოყენების რამდენიმეათასწლოვანი ტრადიციებით.

საქართველოს არაერთ მთიან რეგიონში აქტიურად ხორციელდება ტურიზმის სერვისების გაფართოება, მცირე თუ საშუალო ინფრასტრუქტურული პროექტების განხორციელება. ტურიზმის განვითარებისთვის მნიშვნელოვან ფაქტორებს წარმოადგენს არსებული ტურისტული სერვისები და ინფრასტრუქტურა. თუმცა, უდიდესი მნიშვნელობა აქვს ევროპის მთიანი რეგიონების გამოცდილებას, სადაც ტურიზმი მოსახლეობის რეიმიგრაციის და ამგვარი რეგიონების მდგრადი განვითარების არსებითი წინაპირობა გახდა.

საქართველოს ევროინტეგრაციის პროცესის ფონზე, დღის წესრიგში დგება რეკრეაცი-

ულ-ტურისტული რესურსების კომპლექსური შეფასების, საერთაშორისო გამოცდილების და მასზე დაყრდნობით, მთიანი რეგიონების მდგრადი განვითარების გეგმების შემუშავება, სივრცითი დაგეგმარება და რესურსების მართვა.

კვლევის მეთოდები

კვლევის მიზანს წარმოადგენს ევროპის მთიანი რეგიონების ტურისტულ-რეკრეაციული რესურსების გამოყენების ფორმების შესწავლა და სამთო ტურიზმის განვითარების თავისებურებების წარმოჩენა.

აღნიშნული მიზნის მისაღწევად შეისწავლეს ევროპის მთიანი რეგიონების ტურისტული რესურსების გამოყენების სპეციფიკის სამეცნიერო წყაროები, გამოყენებულ იქნა გეოგრაფიული ინფორმაციის ანალიზის და სინთეზის, შეფასების და კლასიფიცირების მეთოდები.

შედეგები

სამხრეთ ტიროლი, იტალია

სამხრეთ ტიროლი არის იტალიის ავტონომიური პროვინცია, რომელიც მდებარეობს იტალიის ალპების ჩრდილოეთ ნაწილში და ესაზღვრება ავსტრიასა და შვეიცარიას. პროვინციის ფართობი 7400 კვადრატული კილომეტრია, მოსახლეობა აჭარბებს 530 000-ს. სამხრეთ ტიროლი ოფიციალურად არის სამენოვანი რეგიონი, სადაც საუბრობენ გერმანულ, იტალიურ და ლადინურ (Ladin) ენებზე (Windegger et al., 2022).

სამხრეთ ტიროლის ტურიზმის ისტორია მე-19 საუკუნის შუა პერიოდიდან იწყება, როცა რეგიონში სარკინიგზო მაგისტრალი შევიდა და ვიზიტორებისთვის რამდენიმე სასტუმრო აშენდა, რაც ხაზს უსვამს ტურიზმის გან-

ვითარებაში სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის მნიშვნელობას. იქიდან გამომდინარე, რომ სამხრეთ ტიროლი ალპური რეგიონის იდეალური სურათია, ვიზიტორებს შორის თავიდანვე მაღალი დაინტერესებით და პოპულარობით გამოირჩეოდა. დღესაც, ტურიზმის ძირითად საფუძველს აქ არსებული ბუნებისა და საუკუნოვანი ტრადიციების ის კომბინაცია წარმოადგენს, რის შედეგადაც მოსახლეობა არსებულ გარემოსთან ჰარმონიულ თანაარსებობას ახერხებს. რეგიონის ბუნებრივი თუ კულტურული ლანდშაფტი წარმოადგენს ტურიზმის მნიშვნელოვან აქტივს, რადგან გამოირჩევა ულამაზესი პეიზაჟების სიუხვით.

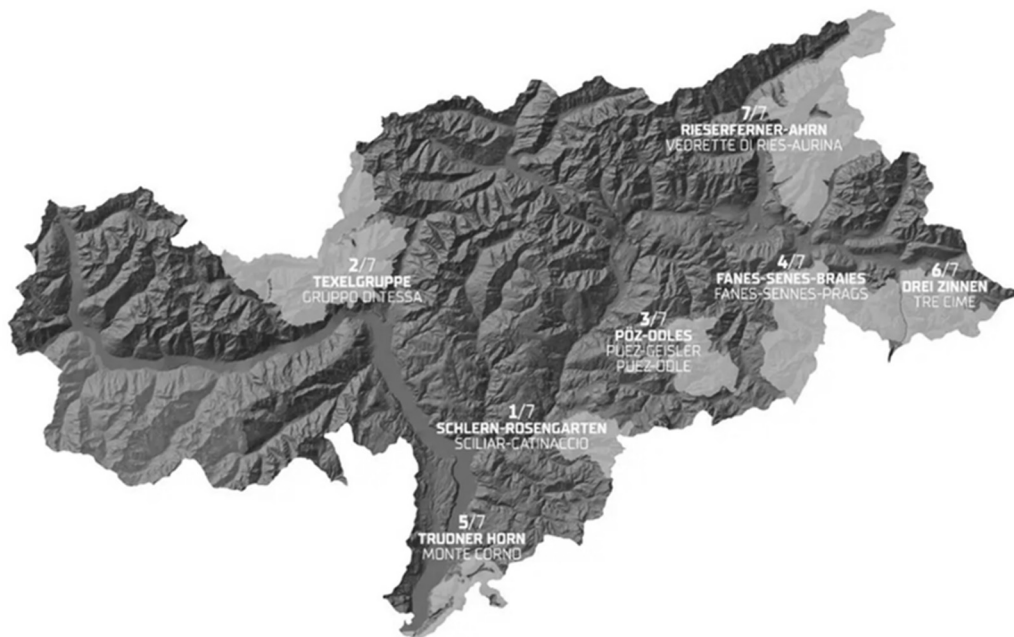
რეგიონის ტურიზმის სტრატეგიული ხედვა ეყრდნობა მდგრადი განვითარების პრინციპებს, რის მიხედვითაც – ტერიტორია, სადაც დაცულია მიმზიდველი ლანდშაფტები და კულტურული რესურსები, არსებობს ტურიზმის მდგრადობის შენარჩუნების შესაძლებლობა.

ისევე, როგორც სხვა მთიანი რეგიონების ტერიტორიის მორფოლოგია, სამხრეთ ტიროლიც ხასიათდება მთებითა და ღრმა ხეობებით, ის ცნობილია თავისი ბუნებრივი ლანდშაფტებით, რომელიც რეგიონის სრული ფართობის 90%-ს მოიცავს. სამხრეთ ტიროლის ზედაპირის მეოთხედი შედგება დაცული ტერიტორიებისგან (Morello & Oggiano, 2015), რაც გასაკვირი არ უნდა იყოს, რადგან ბუნებრივი ლანდშაფტის დაცვა და კონსერვაცია მათ პრიორიტეტულ მიმართულებას წარმოადგენს (Windegger et al., 2022).

სამხრეთ ტიროლის დაცული ტერიტორიების ძირითად ბირთვად მიიჩნევა იტალიის ალპების ჩრდილოეთ ნაწილში მდებარე, მსოფლიოში დოლომიტების სახელით ცნობილი მთიანი უბანი (Windegger et al., 2022), რომლის ფართობი 141 903 არის ჰა და აერთიანებს 18 მწვერვალს, რომელთა სიმაღლე 3 000 მეტრს აღემატება. აღნიშნული ტერიტორიები UNESCO-ს მიერ ლანდშაფტის ესთეტიკური და სამეცნიერო (გეოლოგიასა და გეომორფოლოგიაში) ღირებულების გამო, 2009 წელს UNESCO-ს მსოფლიო ბუნებრივი მემკვიდრეობის (WHS) ძეგლად გამოცხადდა (UNESCO, 2009).

ამასთან ერთად, აღნიშნულ ტერიტორიაზე ვხვდებით დოლომიტების კონსერვაციის სხვა ინსტრუმენტებსაც:

- არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობა – ალპინიზმი;
- ბიოსფერული რეზერვატი – Ledro Alps and Judicaria;
- გეოპარკი – Adamello-Brenta UNESCO Global Geopark;



ნახ. 1. დაცული ტერიტორიების გავრცელება, სამხრეთ ტიროლის პროვინცია, იტალია
(<https://nature-parks.province.bz.it/en/home>)

ისეთ რეგიონებში, როგორიცაა სამხრეთ ტიროლი, გარემოს დაცვაზე დაფუძნებული ტურიზმის ინდუსტრია დამოკიდებულია გარემოს რეკრეაციულ შესაძლებლობებზე, მის მიმზიდველობასა და ხარისხზე. როგორც წესი, ბუნებრივი და კულტურული გარემოს სიამოვნებაზე დაფუძნებული ტურიზმი შესაძლოა გახდეს ბუნების დაცვის მამოძრავებელი ძალა, მას შეუძლია ფართო სადისტრიბუციო არხების მეშვეობით დადებითი როლი ითამაშოს საზოგადოების ცნობიერებისა და გარემოსდაცვითი განათლების დონის ამაღლებაზე და უზრუნველყოს ჰაბიტატების დასაცავად საჭირო ეკონომიკური სტიმულირება.

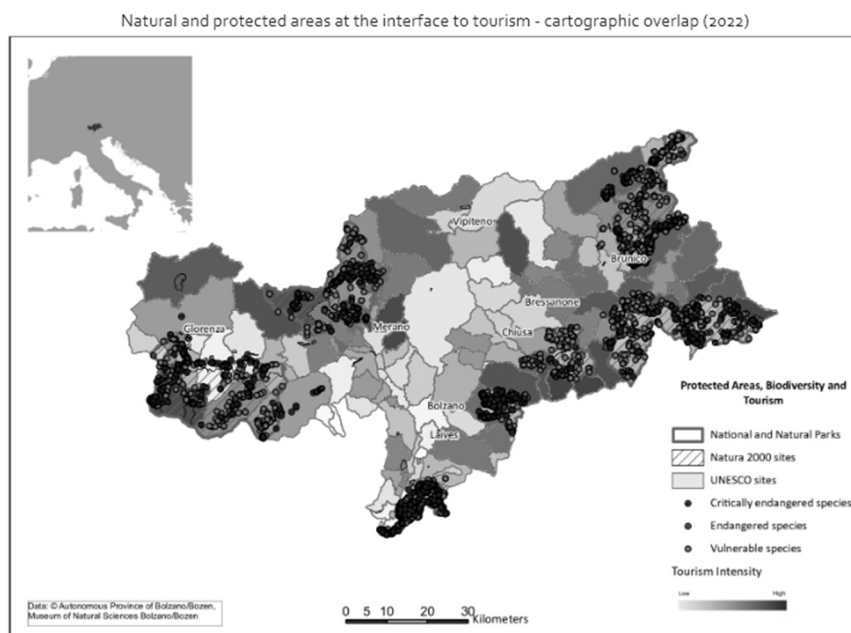
ზოგად ჭრილში, ტურიზმის კონკრეტულ სეზონურ ორიენტაციებს წარმოადგენს ლაშქრობა ზაფხულის, თხილამურებით სრიალი - ზამთრის განმავლობაში. თუმცა, კონკრეტული აქტივობების ჩამონათვალი ბევრად მრავალფეროვანია. დოლომიტები ზაფხულის, გაზაფხულისა და ადრეული შემოდგომის პერიოდში იძლევა გამორჩეულ შესაძლებლობებს ლაშქრობისთვის, ფერატაზე ცოცვისთვის (Via Ferrata), კლდეზე ცოცვისთვის, მთამსვლელობისთვის, სამთო ველოსიპედით გადაადგილებისთვის, პარაგლაიდინგისთვის და სხვა ექსტრემალური აქტივობებისთვის. ზამთრის პერიოდი კი დაკავშირებულია სამთო სათხილა-

მურო მიმართულებებთან (Tourism in the Dolomites).

ტურიზმი

ამჟამად ტურიზმი წარმოდგენილია მთელს რეგიონში. მართალია ალპური გეომორფოლოგიის გამო მხოლოდ 6.6% (486 კვ.კმ) იძლევა სამოსახლო ტერიტორიად გამოყენების საშუალებას, თუმცა ადგილობრივები წარმატებით ახერხებენ არსებული ტერიტორიის პოტენციალის სრულად ათვისებას (სოფლის მეურნეობის, დასახლებების, ინფრასტრუქტურისა და ტურიზმის განვითარებისთვის).

სამხრეთ ტიროლში დაახლოებით 10 300 სასტუმრო და ჰოსტელია, რომელთა საერთო ტევადობა 220 000 საწოლს წარმოადგენს, საშუალო წლიური ვიზიტორების რაოდენობა 5.5 მილიონია (28 მილიონი ღამისთევა წელიწადში). ტურისტების საშუალო დღიური დანახარჯი 119 ევროს შეადგენს, რაც ხაზს უსვამს ამ რეგიონისთვის ტურიზმის შემოსავლებს. სამხრეთ ტიროლის ეკონომიკაში ტურიზმის მნიშვნელობა კარგად ჩანს ადგილობრივ მშპ-ს წარმოებაში, სადაც 2019 წელს მან 11.4%-ს მიიღწია. ტურისტების დასვენების ძირითად სახეობებს წარმოადგენს სპორტული (54%), გასტრონომიული (31%) და საოჯახო (20%) აქტივობები (Windegger et al., 2022).



Source: Office of Regional Planning and Cartography, Province Bolzano-South Tyrol and LTS, own elaboration

ნახ. 2. დაცული ტერიტორიებისა და ტურიზმის ინტენსივობის ურთიერთდამოკიდებულება, სამხრეთ ტიროლის პროვინცია, იტალია

ამასთანავე, იმის საილუსტრაციოდ თუ კონსერვაციული მიზნების გარდა, რამდენად დიდია დაცული ტერიტორიების გავლენა ახლო მდებარე დასახლებულ პუნქტებზე, მაგალითისთვის მოყვანილია სამხრეთ ტიროლის რუკა, სადაც დაცული ტერიტორიებისა და ტურიზმის ინტენსივობის დამოკიდებულებაა ნაჩვენები. რუკის მიხედვით, რაც უფრო ახლოს მდებარეობს დასახლება დაცული ტერიტორიებისგან, მით უფრო მაღალია ტურისტული დატვირთვა.

ამგვარად, სამხრეთ ტიროლის მაგალითზე შეგვიძლია ვთქვათ, რომ მათ მიერ დაცული ტერიტორიები ორი განსხვავებული მიმართულების მიზანს ემსახურება: გარემოს დაცვასა და ტურიზმის განვითარებას საზოგადოების სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის გასაძლიერებლად.

ამასთანავე, დაცული ტერიტორიების დატვირთვა იზრდება და საზოგადოების მიერ დიდ აღიარებას პოულობს, რადგან მათ ძირითად ბირთვს წარმოადგენს UNESCO-ს მსოფლიო მემკვიდრეობის ძეგლი – დოლომიტების მთიანი უბანი, სადაც, ასევე, UNESCO-ს დაცვის ქვეშ გვხვდება ალპინიზმი, როგორც არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობა, ბიოსფერული რეზერვატი და გეოპარკი.

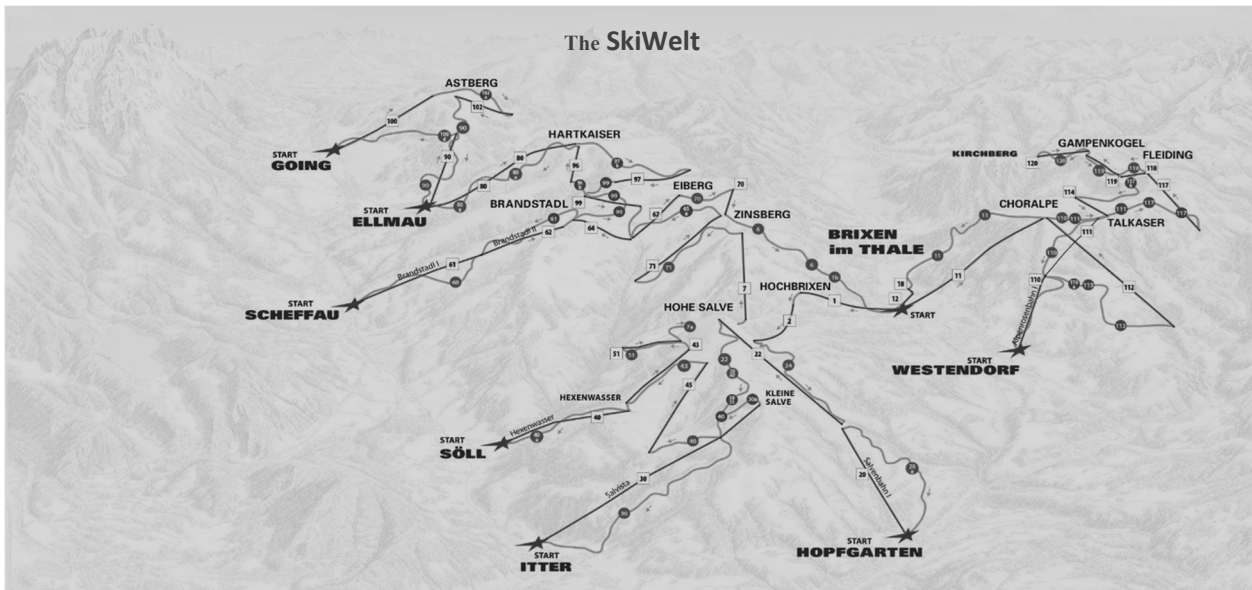
აღმოსავლეთ ტიროლი, ავსტრია

ტიროლი ავსტრიის ერთ-ერთი პროვინციაა, რომლის ფართობიც 12,648 კვადრატულ კილომეტრს შეადგენს და სიდიდით მესამე ადგილს იკავებს ავსტრიაში. რეგიონის სრული ფართობიდან მხოლოდ 1,580 კვადრატული კილომეტრია დასახლებული, აქ 279 დასახლებული პუნქტი და 11 ქალაქია, რომელთა შორის ადმინისტრაციული ცენტრის სტატუსი ქალაქ ინსბრუკს გააჩნია. რეგიონის მოსახლეობა 700 000-ს აჭარბებს. ისევე როგორც სამხრეთ ტიროლის, ტიროლის ტერიტორიის მეოთხედზე მეტი ნაკრძალს წარმოადგენს. ავსტრიის ეს რეგიონი ცნობილია 500 მწვერვალთ, რომელთა სიმაღლე 3 000 მეტრს აღემატება (Huber et al).

ავსტრიული სტუმართმოყვარეობა, ტურისტული სერვისების ფასისა და ხარისხის კარგი თანაფარდობა და მაღალი დონის ინფრასტრუქტურა არის მიზეზი, რომ მსოფლიოს მასშტაბით ავსტრია მიიჩნევა ზამთრის ტურიზმში ერთ-ერთ საუკეთესოდ (ADVANTAGE AUSTRIA, 2024). მხოლოდ ტიროლის რეგიონის ტერიტორიაზე 96 ზამთრის კურორტი მდებარეობს, 1000 საბაგიროთი და 3400 კმ სათხილამურო ტრასით (STERN, 2018), რაც მას ზამთრის ტურისტული ინფრასტრუქტურის მოწყობით მოწინავეს ხდის მთელი ქვეყნის მასშტაბით.

აღსანიშნავია, რომ ავსტრიული საბაგიროების 80%-ზე მეტი მუშაობს ზაფხულის სეზონის განმავლობაშიც, რაც ხელს უწყობს რეგიონების მთელი წლის განმავლობაში ტურისტულ დატვირთვას. ზაფხულის სეზონის აქტივობები უმეტესად უკავშირდება ლაშქრობას, მთის ველოსიპედს, ცოცვას, გასართობი პარკებით სარგებლობას და ხელოვნურ ტბებთან დაკავშირებულ სხვა რეკრეაციული აქტივობებს. იმის მიუხედავად, რომ ავსტრია ზაფხულის აქტივობებისთვის საჭირო ინფრასტრუქტურითაც გამოირჩევა, მაინც დამსვენებელთა ორი მესამედი ქვეყანას ზამთრის სეზონზე სტუმრობს. საბაგიროებით ყოველწლიურად 600 მილიონამდე ადამიანის ტრანსპორტირება ხდება (ADVANTAGE AUSTRIA, 2024) და მხოლოდ ტურიზმის სექტორში 48 000 ადამიანია მუდმივად დასაქმებული (Facts and Figures on Tourism in Tirol – Tirolean Tourism – Tirolwerbung.at) თუ არ ჩავთვლით ტურიზმში პიკურ პერიოდში დამატებით, მოკლე სამუშაო პერიოდით, აყვანილ მუშახელს.

ტიროლის მაღალმთიანი რელიეფისა და კლიმატის თავისებურებებმა განაპირობა სამთო-სათხილამურო კურორტების შთამბეჭდავი რაოდენობა, მათი ფართობული გავრცელება, თუ სათხილამურო ტრასების საერთო სიგრძე, თუმცა მსოფლიო კლიმატის ცვლილების ფარგლებში აუცილებლობა ჩნდება კურორტები ადაპტირდეს თანამედროვე გამოწვევებთან, რომლებიც ბოლო პერიოდში განსაკუთრებული ინტენსივობით იჩენს თავს.



ნახ. 3. სამთო-სათხილამურო საბაგიროებისა და ტრასების რუკა, სამხრეთ ტიროლის პროვინცია, ტიროლი (<https://images.app.goo.gl/NKWKnk2QaCp1MFqK7>)

მაგალითისთვის განვიხილოთ რეგიონის ერთ-ერთი სამთო-სათხილამურო კურორტი The SkiWelt, რომელიც გამოირჩევა თანამედროვე ინფრასტრუქტურით. აღნიშნული კურორტი 2017 წელს დასახელდა „წლის ეკოლოგიურ სათხილამურო კურორტად“. კურორტს ხელოვნური გათოვლიანების 1000 მოძრავი/მობილური თოვლის ქვემეხი აქვს, 800 ფიქსირებული, რისი დახმარებითაც მთლიანი ტრასების 80%-ის გათოვლიანება არის შესაძლებელი.

ხელოვნური თოვლის დასამზადებლად საჭირო წყლის რეზერვუარების რაოდენობა 16-ს შეადგენს, ისინი თოვლის ნადნობი და წვიმის სახით მოსული ნალექით მარაგდება. ასევე, თოვლის დამზადების პროცესში არ ხდება წყალში ქიმიური ნივთიერებების შერევა, რაც უარყოფითი ზემოქმედებისგან იცავს მცენარეულ საფარსა და ნიადაგს. ელექტროენერგიით მომარაგება ხდება ერთ-ერთი უახლოესი ჰიდროელექტროსადგურიდან, რაც უზრუნველყოფს 90 საბაგიროსა და ხელოვნური გათოვლიანების სისტემის მუშაობას (COVE, 2022).

ასევე, მნიშვნელოვანია ვახსენოთ, რომ ავსტრიაში ჯერ კიდევ 1992 წლიდან მოქმედებდა „ტიროლის საბაგიროების პრინციპების“ პროგრამა, რაც მიზნად ისახავდა სამთო-სათხილამურო ინფრასტრუქტურისთვის სივრცითი და

გეგმარების პოლიტიკის შემოტანას და მკაფიოდ ჰქონდა განსაზღვრული წესი: აღარ მოხდეს ახალი ტერიტორიების ზამთრის კურორტებად ათვისება, არამედ განხორციელდეს უკვე არსებულ ტერიტორიებზე.

აღნიშნული პროგრამა ისტორიის მანძილზე რამდენჯერმე შეიცვალა. 2005 წელს საბოლოოდ მოხდა „ტიროლის საბაგიროებისა და სათხილამურო ზონის პროგრამის“ მიღება, რომელსაც იურიდიული ძალა მიენიჭა. მართალია, აღნიშნული პროგრამა რამდენიმე წელიწადში ერთხელ ფორმირდება, იცვლება და ერგება ახალ გამოწვევებს, თუმცა უცვლელი რჩება პრინციპი, რომ ინფრასტრუქტურის მშენებლობისა და სამთო კურორტების განვითარების ფარგლებში, რაც შეიძლება ნაკლები ზიანი მიადგეს ბუნებრივ გარემოს (STERN, 2018).

ამრიგად, ტიროლი წარმოადგენს ზამთრის ტურიზმში ერთ-ერთ წამყვან რეგიონს ევროპის მასშტაბით, რომელიც ვიზიტორების თანამედროვე მოთხოვნებს სრულად პასუხობს და რომლის განვითარების გეგმები და სტრატეგიები ორიენტირებულია მდგრადი განვითარების პრინციპებზე. რეგიონში, ასევე, განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა კლიმატის ცვლილებით გამოწვეულ გამოწვევებსა და სამომავლო პერსპექტივებს, ხდება ზამთრის კურორტების აღნიშნულ პროცესებთან ადაპტირება.

იქიდან გამომდინარე, რომ სამთო-სათხილამურო კურორტების მშენებლობა გულისხმობს ბუნებრივ გარემოში მკვეთრ ჩარევას და ადგილობრივი ტყის, ნიადაგისა და მცენარეული საფარის ცვლილებას, რაც ახდენს ლანდშაფტის სახის გარდაქმნას, აღნიშნული საკითხის გადაჭრისთვის ავსტრიას გააჩნია სივრცითი განვითარების გეგმები და პროგრამები, რომლებიც იურიდიული ძალით ზღუდავს გარკვეული პროექტების განხორციელებას.

ტურიზმის სახეობები ევროპის მთიან რეგიონებში

იქიდან გამომდინარე, რომ ნაშრომის სამომავლო, პერსპექტიულ მიზანს სამთო ტურიზმის დაგეგმვა და განვითარება წარმოადგენს, აუცილებელია აღნიშნული ტერმინის განსაზღვრა და მის ირგვლივ არსებული ინფორმაციის მოკლე მიმოხილვა.

მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაციის თანახმად, **სამთო ტურიზმი** არის „ტურისტული საქმიანობა, რომელიც მიმდინარეობს მთიანი უბნის განსაზღვრულ გეოგრაფიულ სივრცეში და ისეთი გამორჩეული მახასიათებლებით ხასიათდება, როგორიცაა: თანდაყოლილი სპეციფიკური ლანდშაფტი, ტოპოგრაფია, კლიმატი, ბიომრავალფეროვნება (ფლორა და ფაუნა) და ადგილობრივი საზოგადოება. იგი მოიცავს საქმიანობის ფართო სპექტრს, რომელთა განხორციელებისთვისაც საჭიროა ღია ცის ქვეშ ყოფნა და ბუნებასთან კავშირი“. მთიანი ტურიზმი მრავალფეროვანი ტურისტული შესაძლებლობებით გამოირჩევა, მათი კატეგორიზაცია და განმარტებები გაეროს სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაციისა და მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაციის მიერ შემდეგნაირად ჩამოყალიბდა (FAO and UNWTO, 2021):

ზამთრის და სპორტული ტურიზმი

ზამთრის და სპორტული ტურიზმი ხასიათდება მაღალმთიან რელიეფზე, თოვლიან სეზონზე განხორციელებული აქტივობებით, რომლებიც მოიცავს: სამთო თხილამურობას,

მყინვარზე სრიალს, ჰელი-სკის, სნოუბორდინგს და სხვა მრავალ ექსტრემალური სპორტის სახეობას.

საფეხმავლო ტურიზმი

ტურიზმის ეს სახეობა ვიზიტორებს აძლევს საშუალებას ისიამოვნონ მთის პეიზაჟებით, ბიომრავალფეროვნებით და ახლოს გაეცნონ ადგილობრივ კულტურულ მემკვიდრეობას. იქიდან გამომდინარე, რომ ტურიზმის სფეროში სულ უფრო იზრდება ინტერესი ავთენტური ცხოვრების წესისა და ტრადიციების ახლოს შეცნობის, ამასთანავე, ბუნების წიაღთან სიახლოვის აღნიშნული მიმართულება დიდი პოპულარობით სარგებლობს. დაგეგმვისას სწორი მიმართულების შერჩევის შემთხვევაში, საფეხმავლო ტურიზმი იძლევა ზამთრის კურორტების მიმდებარე დასახლებებში ვიზიტორთა რაოდენობის ზრდის შესაძლებლობას.

სათავგადასავლო ტურიზმი

მთიან რაიონებში სათავგადასავლო ტურისტული აქტივობები ხელმისაწვდომია როგორც ზამთრის, ასევე ზაფხულის პერიოდში. მისი განხორციელებისთვის საჭიროა ამინდის შესაბამისი პირობები და საიტზე წვდომის შესაძლებლობა. ასეთი აქტივობებია: სამთო ველოსიპედი, ზიპლაინი, ცხენოსნობა, კლდეზე ცოცვა, ალპინიზმი, ყინულზე ცოცვა, პარაპლანი და სხვა. ასევე, სათავგადასავლო ტურიზმი მოიცავს მტკნარ წყალზე დაფუძნებულ სპორტულ აქტივობებს, როგორიცაა: კანოე, ნაოსნობა, ჯომარდობა, კაიაკინგი, მტკნარ წყალში თევზაობა და სხვა.

სოფლის ტურიზმი

სოფლის ტურიზმი არის „ტურიზმის სახეობა, რომელიც ვიზიტორებს სათავაზობს იმ პროდუქტებს, რომლებიც დაკავშირებულია ბუნებაზე დაფუძნებულ ფართო სპექტრის აქტივობებთან, სოფლის მეურნეობასთან, სოფლად ცხოვრების წეს-ჩვეულებებთან და ადგილობრივი ღირსშესანიშნაობების დათვალიერებასთან“. მთები მართლაც შესანიშნავია სოფლის ტურიზმისთვის, რადგან ხასიათდება

მოსახლეობის დაბალი სიმჭიდროვით, ასევე, თვალწარმტაცი პეიზაჟებით, სოფლის და სატყეო მეურნეობის დომინირებით და განსხვავებული ცხოვრების წესით. მასპინძელი თემებიდან და წლის სეზონიდან გამომდინარე, აქტივობები შესაძლოა შეიცავდეს სოფლის მეურნეობას, ხელოსნობას, კულინარიას, სამკურნალო და ადგილობრივი მცენარეების შესწავლას, მოსავლის აღებას, ცხოველების მოვლას და რაც ასევე საინტერესოა – ტრადიციულ ცერემონიებში, ცეკვებსა თუ ფესტივალებში მონაწილეობას.

ბუნებრივი და კულტურული მემკვიდრეობა

აღნიშნული წარმოადგენს სამთო ტურიზმის ძირითად ნაწილს და საინტერესო გამოცდილების მიღების საშუალებას. ინიციატივები, რომლებსაც ამ სექტორის წახალისება შეუძლია, მოიცავს სამთო კინოსა და ლიტერატურულ ფესტივალებს, გამოფენებს, რიტუალებს, სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების მარკეტებს და სხვა.

სულიერი/რელიგიური ტურიზმი

აღნიშნული მიმართულება კულტურული ტურიზმის მზარდი სეგმენტია. ტურიზმის მსოფლიო ორგანიზაციის მიხედვით „სულიერი/რელიგიური ტურიზმი ეფუძნება მრავალ მოტივაციას, დაწყებული ტრადიციული რელიგიური ტურიზმიდან, ალტერნატიული მედიცინის ფორმებამდე. აღნიშნული მიმდინარეობა გულისხმობს წმინდა ადგილების მონახულებას, ღვთისმსახურებისა და რელიგიური მიზნებისთვის მოგზაურობას, სულიერი მიზნებისთვის ბუნებრივ გარემოში გადაადგილებას, როგორიცაა ტყეები, ტბები, ბაღები, ბოტანიკური ბაღები, გამოქვაბულები და სხვა.

ველნეს/სამედიცინო ტურიზმი

აღნიშნული მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაციის მიერ განიმარტება, როგორც „ტურისტული საქმიანობის სახეობა, რომელიც მიზნად ისახავს ადამიანის ცხოვრების დაბალანსებას, მათ შორისაა ფიზიკური, გონებრივი,

ემოციური, პროფესიული, ინტელექტუალური და სულიერი მდგომარეობა“. ველნეს ტურიზმის მთავარ მოტივაციას წარმოადგენს ცხოვრების წესის გაუმჯობესება, რაც უკავშირდება ფიტნესს, ჯანსაღ კვებას, რელაქსაციას და სხვა აქტივობებს. მთიანი რეგიონებისთვის დამახასიათებელი ტემპერატურის, ტენიანობის, დღის შუქის ცვლილება დაკავშირებულია გარკვეულ ტურისტულ აქტივობებთან, როგორიცაა ლაშქრობა, ცოცვა, ექსპედიციები და სხვა. მაღალი მთები, მათი რელიეფისა და კლიმატის თავისებურებიდან გამომდინარე, უფრო შესაფერისია სამთო-სათხილამურო სპორტული აქტივობებისა და ალპინიზმისთვის (FAO and UNWTO, 2021).

კვლევის პერსპექტივები

ევროპის მთიანი რეგიონების ტურიზმის მიმართულებები ნელ-ნელა იკიდებს ფეხს საქართველოში. კავკასიონის მთიანი რეგიონები გამოირჩევა საფეხმავლო მარშრუტების ქსელის სიგრძით, რაოდენობითა და ლამაზი პეიზაჟების სიუხვით, რაც ტურიზმის ამ მიმართულების განვითარების წინაპირობაა. სწრაფად ვითარდება სამთო-სათხილამურო, ზამთრის ტურიზმის მიმართულებები, თუმცა აღნიშნული დიდ ფინანსურ ინვესტიციებს უკავშირდება და განვითარების სიჩქარით მოიკოჭლებს. ვიზიტორთა მცირე სეგმენტი იჩენს ინტერესს სოფლის, რელიგიური, კულტურული თუ სამედიცინო ტურიზმის მიმართ, თუმცა მათი წილი უმნიშვნელოა. ამის გამო, დიდი მნიშვნელობა გააჩნია სამთო ტურიზმის არაერთი მიმართულების კვლევას, ქვეყნის პოტენციალის გამოვლენას და გეოგრაფიული თავისებურებების შესწავლას.

დასკვნა

ევროპის ქვეყნებში მთიანი რეგიონების ტურისტულ-რეკრეაციული რესურსების ათვისების ორი ძირითადი მიმართულება ლიდერობს, მათ შორის ერთ-ერთს წარმოადგენს ბუნებრივი ჰაბიტატებისა და ლანდშაფტების კონსერვაცია, რაც გულისხმობს დაცული ტერიტორიების შექმნას და მეორე – ანთროპოგე-

ნური ჩარევის შედეგად სამთო-სათხილამურო კურორტების მშენებლობას, რაც აქტიური დასვენების მოყვარულთა შორის დიდი პოპულარობით სარგებლობს.

ამასთან ერთად, მთიან რეგიონებში არსებული კულტურული მრავალფეროვნება, ადგილობრივი ტრადიციები, კულტურული მემკვიდრეობა და უნიკალური ლანდშაფტები

წარმოადგენს ტურიზმის განსხვავებული მიმართულებების ჩამოყალიბების წინაპირობებს. აღსანიშნავია, რომ თითოეულ მიმართულებას განსხვავებული სპეციფიკურობა ახასიათებს და დიდ როლს თამაშობს როგორც ტურისტული ადგილების განვითარებაში, ისე ადგილობრივი მოსახლეობის ეკონომიკურ აქტივობებში.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ADVANTAGE AUSTRIA. (2024). *Austrian tourism know-how & Infrastructure overview*. Retrieved June 22, 2024, from https://www.advantageaustria.org/ly/zentral/branchen/tourismus-knowhow_infrastruktur/overview/Ueberblick.en.html
2. COVE, J. (2022). *SKIING, SNOWBOARDING & SUSTAINABILITY*. Retrieved 26, June, from <https://planetski.eu/2022/04/06/skiing-snowboarding-sustainability>
3. *Facts and Figures on Tourism in Tirol – Tirolean Tourism – Tirolwerbung.at*. Tirol Werbung. Retrieved July 5, 2024, from <https://www.tirolwerbung.at/en/tirolean-tourism/facts-and-figures-on-tourism-in-tirol>
4. FAO and UNWTO. (2021). *Mountain tourism – Towards a more sustainable path*. World Tourism Organization (UNWTO).
5. STERN, B. (2018). *The Tyrolean cable car and ski area program*. Retrieved July 1, 2024, from <https://powderguide.com/en/magazine/news/the-tyrolean-cable-car-and-ski-area-program>
6. *Tourism in the Dolomites*. Dolomite Mountains. Retrieved July 5, 2024, from <https://www.dolomit-mountains.com/en/resources/dolomites-news/tourism-in-the-dolomites>
7. UNESCO. (2009). *The Dolomites*. UNESCO World Heritage Centre. Retrieved July 5, 2024, from <https://whc.unesco.org/en/list/1237>
8. Windegger, F., Scuttari, F., Walder, M., & Erschbamer, G. (2022). *The Sustainable Tourism Observatory of South Tyrol (STOST)*. Annual Progress Report, Bolzano, Eurac Research.